

Az a törekvés, amellyel a katolikus egyház mind a családon, mind az iskolán, mind más szervezeteken keresztül a nép anyagi és szellemi szükségleteit ki akarja elégíteni, kifejezésre jutott mind a nyilvános, mind a szakosztályi üléseken, úgyhogy ez a kongresszus erőteljes népművelői megmozdulás is.

Azonban a kongresszus nemcsak szemlét tartott az egyház eddigi nevelői munkája felett, hanem a jövő kérdéseire is ráirányította a figyelmet. Az értékes határozati javaslatoknak igen nagy száma foglalkoztatta a kongresszust. Ilyenek: minél több papnak legyen tanítói oklevele is; az újabb módszerjavító törekvéseket teljes mértékben fel kell karolni; kívánatos a tanítási anyag terjedelmének mérséklése, hogy a nevelői szempontok minél jobban érvényesíthetők legyenek; a jellemfejlesztés és a mélyebb hitélet érdekében kívánatos a cserkészcsapatok (népiskolában a cserkészpród-csapatok) és a szívgárdák szervezése; a cserkészlet a tanítókézésnek és a tanárkézésnek szerves része legyen; minden leányiskolában egyik szülői értekezlet a divatról szóljon; az egészséges családi szellem és a helyes családi nevelés érdekében egyházközsegenként megalakítandó a családok szövetsége.

A kongresszuson végigvonult az a gondolat, hogy „Szent Imre kardjával akarja védeni az ifjúság erkölceit és Szent Imre lilomát akarja a gyermeklekkbe plántálni“. A Katolikus Pedagógiai Kongresszus mély vallásos és szilárd pedagógiai hite megerősített bennünket abban, hogy a lélek szerint való nevelés és a keresztényszociális gondoskodás olyan ifjúságot és felnőtt társadalmat formálhat, amely alkalmas a magyarság jobb jövőjének előkészítésére.

Frank Antal.

Külföldi tankönyvekről.

Stájerország. Külföldön való tartózkodásomat rendszerint felhasználom arra is, hogy meglátogassam az illető helység valamely iskoláját és betekintsek az ott használatos tankönyvekbe. Idei nyaralásom stájer földre vezetett, ahol az igazgató előzékenységből hospitálhattam egy falusi iskola hat osztályában és megvizsgálhattam a rendelkezésemre bocsátott tan- és segédkönyveket. Ezúttal ezekről óhajtok röviden beszámolni.

1. *Olvasókönyvek. Lesebuch für deutsche Alpenländer. Herausgegeben vom Lesebuchausschuss des Steiermärkischen Lehrerbundes unter Mitwirkung der Lehrerschaft. Bearbeitet v. Prof. Fr. Brauner u. Hofrat Dr. K. Köchel* (mindkét szerző tanítókézésben is működött). Ez a sorozat, amely a gráci Leykam-cégnél jelent meg, a nyolc osztálynak megfelelő hat kötetből áll, amelyeken a szűkebb hárszeretet mellett végigvonul a németiség, a német eszme és együvértartozás (*Anschluss!*) dicsőítése. Így pl. a *Deutschland, Deutschland über alles* című költemény részben vagy egészen benn van a 2. kötetben (1928^r,

139 l.), a 3.-ban és a 4.-ben. A 3. kötetben (1928⁴) még az *Ich bin ein deutscher Knabe* kezdetű költemény Ad. Frankltól. A 4. kötet három főrésze oszlik: 1. Komoly és vidám órákra. 2. Az én Stájerországom, az én hazám (sok olvasmány Roseggertől). 3. Mondák Stájerországból. Költemények: Deutscher Rat (Reinick), Muttersprache (Schenkendorf), Der deutsche Bauer (Ich bin ein deutscher Bauer kezdettel, Frankl), Sei mir gegrüsst, mein deutsches Land (Schoenaich—Carolath). 5. kötet. (1927, 368 l.): 1. Komoly és vidám olvasmányok. 2. A természet köréből. 3. Az én Ausztriám. 4. Régi és új időkben. 5. Becsüljétek meg a munkát! Ebben a kötetben *Burgenlandra* vonatkozó olvasmányokkal is találkozunk: *D'Huamat* (dialektusban írt költemény Neubauertól), *Die Burgenländer*, *Der Neusiedler See*.¹ A 6. kötet (1929, 463 l.), a 6—8. évfolyam számára, beosztása nagyjában egyezik az előző kötetével; a 4. részben a világháborút is szóvá teszi. Olvasmányok: Das Lied der Deutschen (Hoffmann v. Fallersleben), Deutscher Gruss (Dieffenbach, az idegen kifejezések ellen száll sikra, pl.: Adieu helyett Grüss Gott, vagy Behüt dich Gott, vagy Gott befohlen). Ugyanígy a „Wenn man nicht Deutsch kann!“ című olvasmány. Deutsche Weihnacht (F. Dahn).

Történelmi könyvek. Dr. Th. Tupetz, *Landesschulinspektor: Geschichte der österr.-ungar. Monarchie*, a tanító- és tanítónőképzők 3. évfolyama számára, miniszterileg engedélyezve (1906⁷, 242 l.). A monarchia osztrák történetébe szervesen beillesztve, nagyjában helyesen és elég részletesen tárgyalja az uralkodók sorrendjében a magyar történetet. A 19. lapon olvasuk: „A magyarok rablóhadjáratai. Régi írók leírásai szerint rútak és alacsony termetűek voltak, mélyenfekvő szemekkel és hajukat három fonat kivételével levágták. Nyers húst faltak és vért ittak. A csatatereken helyel-közzel leölt ellenségeik vérért is megitták és kivájták szívüket, hogy megegyék, mert ennek gyógyító erőt tulajdonítottak.“ A közművelődésről szóló fejezetben név szerint említi Munkácsyt, Jókait, Petőfit, majd a 220. lapon a következő elszólást kockáztatja meg: „Der grösste österreichische Tonkünstler der neueren Zeit ist der *Ungar* Liszt (geboren bei Ödenburg).“ Ugyanattól: *Bilder aus der Geschichte für allgemeine Volksschulen* (Wien, 1912³, 154 l.), a népiskolák VI—VIII. osztálya számára. A *Magyaren*-ekről nagyjában helyesen emlékezik meg, közli a *grosse Kaiserin Maria Theresia* híres pozsonyi jelenetét, dicsőíti II. József császárt (*Joseph der Einzige*), de vele kapcsolatban a magyarokról nem szól. E két történelmi könyvnek részben elfogult magyarellenes irányzatát némiképp még enyhíthetné az, hogy régibb, a háború előtti időkben valók (újabb kiadásukat nem ismerem). Ez a mentőkörülmény azonban elesik a következő segédkönyvvel: K. Eidam: *Der geschichtliche Lehrstoff für österr. Volks-*

¹ A burgenlandi tankönyvekről legutóbb a „Nagymagyarország“ című folyóiratban jelent meg egy cikksorozat Olay Ferenc tollából.

Bürger-, Fach- u. Fortbildungsschulen (Wien, Österr. Schulbuchverlag. 1923, 340 l.). Szemelvények: Szent István térítésével kapcsolatban „Magyarország kultúrája a német bevándorlók ajándéka“. (63.) „A magyarok és az Ostmark“ című fejezetből: „Krisztus után 900 körül a magyarok (*sprich: Madjaren*) bátor lovasnépe hatalmába ejtette az avarok országát, pusztított, rabolt, gyilkolt. Életmódjukra jellemző, hogy ezek a szörnyetegek (*Unmenschen*) nyers húst faltak,² vért ittak“ s így tovább. (66.) Magyarország 1687-ben a Habsburgok örökös tartományává lesz. (192.) „Kruzi Türken“ a kurucbetörések nyomán a nép száján támadt riasztó szó. (193.) Egy emberbarát, értsd II. József a trónon: elhamarkodott újítások, nyelvrendelete főleg a magyaroknál a legnagyobb ellenkezést váltotta ki. (214.) Kossuth volt a felkelők vezére, akik a magyar nyelv egyeduralmát követelték. (273.) A nyugtalanságok elnyomása Olaszországban és Magyarországon. Az oroszok Magyarországon: „A magyaroknak biztosan sikerült volna felszabadításuk a Habsburgok alól, ha a hatalmas orosz hadsereg, amelyet Ausztria hívott be, nem lépte volna át a Kárpátokat...“ Magyarország a monarchia koronatarományává lett. (275.). „A kiegyezés után azonban németek és szlovének, szerbek és románok a magyaroknak voltak kiszolgáltatva és kénytelenek voltak faji önállóságukat (*Wolkstum*) eltemetni. Hivatalokkal, méltóságokkal és anyagi előnyökkel csalogatták, hogy legyenek magyarokká és ha ellenszegültek, akkor erre kényszerítették, amint ez Müller-Guttenbrunn Ádám bánáti sváb megindító honiregényeiben olvasható. Ezért öt év alatt a magyaroktól elnyomott népek közül csaknem egy millió ember vándorolt ki tengerentúli területekre.“ (280.) — Ugyanennek a szerzőnek „*Der Weltkrieg und seine Folgen*“ című könyvéből álljon itt két jellemző kijelentés: *Wir müssen heim zur Mutter* (341. l., azaz Németországhoz, mint anyánkhoz kell visszatérni) és *Österreich kann allein nicht leben*. (314.)

A fent eredetiben vagy hű fordításban közölt szemelvényekből a következő megállapításokat szűrhetjük le: 1. Az idézett tankönyvek írói részéről velünk szemben még a világháború után is bizonyos elfogultság, hogy ne mondjuk ellenszenv tapasztalható, amely a történelmi hűséggel is összeütközésbe kerül. 2. A szerzők a stájer (és bizonyára a többi osztrák) ifjúságot a honszeretet ébrentartása és mélyítése mellett a nagy német birodalomhoz való csatlakozás szükséges, sőt elengedhetetlen voltáról igyekeznek meggyőzni. Amaz csak természetes és üdvös, az utóbbi osztrák politikai belügy, tehát nem tartozik ránk. 3. A Burgenland ügyének egyoldalú osztrák érdekeltségi szempontból való beállítása ugyancsak érthető, ámde nem felel meg a történelmi tényeknek. Ami végül 4. a minket legközelebből érintő magyar kérdést illeti, sajnálkozással vegyes megbotránkozással vagyunk kénytelenek megállapítani, hogy köz-

² A nyers húst faló „húnokat“ képpen is bemutatja Janhuber-Prüger osztrák polgári isk. történelmi tankönyve (1927. 127 l.). (Madzsar Imre adata.)

vetlen szomszédunk és sok évszázados szövetségeseink ifjúságába a (rég) magyarokról a komoly történetkutatás által ismételtelen megcáfolt fogalmakat oltanak be, ezzel szemben pedig a mai magyarokról hallgatnak. Ez a fiatalság majd csak az osztrák fürdő- és üdülőhelyeket elárasztó honfitársainkról fogja ámulva megállapítani, hogy a *Magyaren* (*sprich: Madjaren*) immár annyira művelődtek, hogy emberi vér és szívek helyett vagy mellett marha-, borjú- és sertéssülttel is szívesen táplálkoznak — akárcsak ők.

De térjünk vissza az osztrák és német történelmi tankönyvekben a pogány magyarokról szóló rémmesékre, amelyeket a könyvek szerzői nagyfokú tájékozatlansággal, fanatikus előszeretettel és kétségbeejtő makacssággal emlegetnek és terjesztenek. Legfőbb ideje, hogy kellő tárgyilagos felvilágosítás útján elhallgattassuk őket. Kiváló történettudósunk, Szabó Károly „A magyar vezérek kora Árpádtól Szent Istvánig” című eredeti forrástanulmányok alapján készült munkájában (1869, 448 l.) az Árpáddal egykorú Böles Leó keleti császár hadműtanából ismertetvén őseink haremmodorát, megállapítja: „hogy ez egymaga is elég bizonyosság arra, hogy Árpád magyarjai korántsem voltak oly rendetlen vad csordák, milyeneknek őket az elfogult nyugati évkönyvírók, legtöbbszörre szerzetesek, réműlettel és ellenszenvvel teljes felfogása nyomán máig is több külföldi író festeni szereti” (16—7. l.). Még csattanóbb cáfolat Madzsar Imrének következő közlése: Ezekben a könyvekben a vérivás és szívevés egy hátborzongató összképbe van beillesztve. A szerzők nyilván mitsem tudnak arról, hogy hiteles egykorú források szerint a harmadik kereszties hadjáratban (XII. század vége, a pogány magyarok kalandozásainál több mint 300 évvel később) *angol* és *francia* vitézek kivágták a megölt ellenség *epéjét*, „mert ennek hathatós gyógyerőt tulajdonítottak”. Itt tehát egyszerűen egy általános etnografiai babonáról van szó.

Szeretnők remélni, hogy ezek az adatok jobb belátásra fogják bírni azokat, akik közös sorsunk osztályosai.

K. F.

IRODALOM.

Gróf Klebelsberg Kunó három beszéde.

Organisationsprobleme auf dem Gebiete der hohen Kultur. (Rede gehalten in der Wiener Akademie der Wissenschaften am 18. Februar 1930). Budapest, Athenaeum, 1930, 68 l.

Ungarns weltgeschichtliche Sendung und seine Kultur. (Rede gehalten in Stockholm im April 1930). Budapest, Pester Lloyd, 1930, 30 l.

Les fondements de la coopération intellectuelle polono-hongroise (Discours prononcé le 12 mai 1930 à Varsovie). Budapest, Pester Lloyd, 1930, 27 l.

Minden egészséges kultúrpolitikára nézve egyik legfőbb posztulátum, hogy mindenkor összhangban álljon a korszellemmel. Ez azonban egyúttal a